

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

SESSJONI SETTEMBRU 2016

SUĠĠETT:	Il-Malti
KARTA NUMRU:	I
DATA:	2 ta' Settembru 2016
HIN:	mid-9:00 a.m. sal-10:50 a.m.

WIEĠEB IT-TAQSIMIET KOLLHA TAL-KARTA.
IKTEB B'MALTI TAJJEB U IDJOMATIKU.

L-EWWEL TAQSIMA

(25 marka)

Il-Komponent

Ikteb madwar 350 kelma fuq wiehed minn dawn is-sugġetti:

1. Il-vantaġġi u l-iżvantaġġi li jkollok mowbajl dejjem miegħek.
2. Il-bajja favorita tiegħi.
3. Ikteb rakkont li jibda jew jispiċċa: *Dakinhar ma stajtx norqod.*
4. It-traffiku.

IT-TIENI TAQSIMA**(22 marka)****A. Fehim it-Test**

Aqra s-silta li ġejja u wieġeb il-mistoqsijiet ta' wara.

Ix-xemx. Is-sajf Malti mhuwiex nieqes minnha u fl-istaġuni l-oħrajn qajla tghaddi ġimġha msahħba li ma toħroġx tagħtina titwila. Hija stilla li tipprovdi l-akbar sors ta' sħana, dawl, u enerġija għal kull haġa hajja li teżisti fuq il-pjaneta tagħna. Dan għarfuh tajjeb iċ-ċiviltajiet tal-imġhoddi li kienu jgħollu rashom 'il fuq u jimmeraviljaw ruħhom bil-qawwa ta' din ix-xemx, tant li kienu jagħtuha qima. Xhieda ta' dan jagħtuhielna wkoll missirijietna li bnew it-tempji neolitici ta' Haġar Qim u l-Imnajdra skont il-pożizzjoni tax-xemx. Fil-fatt jekk tmur l-Imnajdra waqt tluġ ix-xemx fid-dhul ta' staġun ġdid tkun tista' tara x-xemx tielgħa eżatt minn ġol-entratura tat-tempju.

Il-Griegi u r-Rumani wkoll kellhom kuxjenza qawwija dwar l-importanza tax-xemx speċjalment fl-ambjent mibni. Il-Griegi saħansitra waslu għall-punt li kull dar irid ikollha aċċess għax-xemx, b'bitħa esposta għax-xemx għal numru ta' sigħat biex fiġ-ix-xemx ma jkollhiex għalfejn tissahħan id-dar. Ir-Rumani fehmu l-ħtieġa li jibnu l-bini tagħhom b'aperturi kbar bil-ħgieġ, speċjalment fil-pajjizi keshin tal-Imperu tagħhom.

Għalhekk id-dritt għall-aċċess għax-xemx fl-imġhoddi kien dritt ċivili. Sfortunatament, dan id-dritt ċivili f'pajjiżna kulma jmur qiegħed jitnaqqar minħabba l-iżvilupp sfrenat f'pajjiżna. Qed naraw bini m'ogħla s-sema, saħansitra fl-irħula u fl-ibliet zġhar, u bir-raġun ħafna qed jilmentaw li dan il-bini għoli qed idallam u jisraq ix-xemx lid-djar tal-madwar li jixtiequ jinvestu fil-pannelli solari għall-enerġija mix-xemx. Dan qed inaqqas ferm mill-ammont ta' enerġija li tista' tiġi ġġenerata mix-xemx f'pajjiżna. L-għajjnuna permezz ta' traħħis fil-prezz biex jinxtraw il-pannelli mill-familji u n-negozji huma pass fid-direzzjoni t-tajba imma dan mhux biżżejjed ladarba mhux kulhadd jista' juża l-ispażji ta' fuq daru għall-ġenerazzjoni tal-enerġija.

Wasal għalhekk iż-żmien li nibdew inxammru l-kmiem u nfaslu regolamenti u ligijiet adegwati sabiex jithares id-dritt li kull ċittadin għandu li jkollu aċċess għad-dawl tax-xemx. Dan kemm għal raġunijiet ta' saħħa u kemm għal raġunijiet ta' investiment f'enerġija alternattiva nadifa meħtieġa sabiex jitnaqqas it-tniġġis tal-arja minn gassijiet tossici ġġenerati mill-enerġija miż-żejt. Wasal ukoll iż-żmien li tiġi investigata l-possibilità li l-bjut ta' binjiet pubblici u art zdingata jintuzaw biex joffru spazju għal min m'għandux dawn is-sistemi u minkejja li jixtieq jinvesti fihom ma jistax jagħmel dan minħabba l-iżvilupp li hemm madwaru.

Hawn min jgħidlek li dak li qed jiġri f'pajjiżna huwa frott l-egoizmu, hawn min iwahħal fl-iżviluppatur u li t-tort huwa tal-awtoritajiet. Li hu ċert hu, li filwaqt li għamilna passi kbar fl-iżvilupp tat-teknoloġija sabiex ngħixu hajja iktar komda, qegħdin f'pajjiżna nittraskuraw riżorsa naturali importanti ħafna. Ix-xemx.

Wieġeb il-mistoqsijiet fuq dak li għadek kif qrajt:

1. Kif nafu li anki f'Malta missirijietna kienu għarfu l-importanza tax-xemx?
2. Kif taf li l-Griegi u r-Rumani ħasbu fix-xemx biex isahħnu djarhom?
3. Xi problema qed iġib miegħu l-bini għoli li tiela' fl-ibliet u fl-irhula Maltin?
4. Għaliex l-użu tax-xemx jista' jkun ta' benefiċċju għas-saħħa tal-bniedem?
5. Skont l-awtur, x'jista' jsir sabiex aktar nies ikunu jistgħu jinvestu f'enerġija mix-xemx?
6. Skont dak li qrajt, x'differenza tara bejn l-importanza li kellha x-xemx għall-Maltin ta' żmien it-tempji u l-Maltin tal-lum?

(2 marki kull waħda = 12-il marka)

B. Gharfien il-Lingwa

1. *Agħti kelma waħda għal kull kelma u sentenza li għandhom linja taħthom skont it-tifsira fis-silta:*

Ix-xemx. Is-sajf Malti mhuwiex nieqes minnha u fl-istaġuni l-oħrajn qajla tghaddi gimgħa msahħba li ma toħroġx tagħtina titwila. Hija stilla li tipprovdi l-akbar sors ta' shana, dawl, u enerġija għal kull haġa hajja li teżisti fuq il-pjaneta tagħna. Dan għarfu tajjeb iċ-ċiviltajiet tal-imghoddi li kienu jgħollu rashom 'il fuq u jimmeraviljaw ruhhom bil-qawwa ta' din ix-xemx, tant li kienu jagħtuha qima. (*mill-1el paragrafu*)

(marka kull waħda = 4 marki)

2. *Fisser l-espressjonijiet b'sing taħthom skont il-kuntest:*

Għalhekk id-dritt għall-aċċess għax-xemx fl-imghoddi kien dritt ċivili. Sfortunatament, dan id-dritt ċivili f'pajjiżna kulma jmur qiegħed jitnaqqar minħabba l-iżvilupp sfrenat f'pajjiżna. Qed naraw bini m'oghla s-sema, saħansitra fl-irhula u fl-ibliet żgħar, u bir-raġun ħafna qed jilmentaw li dan il-bini għoli qed idallam u jisraq ix-xemx lid-djar tal-madwar li jixtiequ jinvestu fil-pannelli solari għall-enerġija mix-xemx. (*mit-3et paragrafu*)

(2 marki kull waħda = 4 marki)

3. *Liema hi l-espressjoni minn paragrafu 3 li turi li l-għajjnuna permezz ta' traħħis fil-prezz fuq il-pannelli għenet sabiex in-nies jibdeu jużaw enerġija gġenerata mix-xemx?*

(2 marki)

IT-TIELET TAQSIMA

(14-il marka)

II-Grammatika

Aqra din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet:

In-nies li jgħixu madwar ix-xtut huma aktar qrib xulxin emozzjonalment. Donnu li l-baħar jgħaqqadhom flimkien. Sfortunatament kien hemm żmien meta s-sajjieda, il-baħħara, u n-nies tax-xatt kienu meqjusa bħala inferjuri u l-bennejja tad-dgħajjes mhux dejjem kienu apprezzati għal hilitom. Is-sengħa tagħhom u saħħithom kienu l-egħżeż hwejjeġ għalihom u għalhekk kienu jwaħħlu xi werqa żebbuġa jew xi salib waqt li jibnu xi qoxra tal-baħar.

1. Agħti s-singular ta' xtut.
2. Ohroġ aġġettiv minn emozzjonalment.
3. Mis-silta sib u ikteb verb tat-tieni forma.
4. Ohroġ nom minn Sfortunatament.
5. Agħti s-singular ta' baħħara.
6. Mis-silta sib u ikteb partiċipju passiv.
7. Agħti nom astratt minn inferjuri.
8. Agħti z-zokk morfemiku ta' apprezzati.
9. Agħti l-plural ta' sengħa.
10. Mis-silta sib u ikteb aġġettiv fis-superlattiv.
11. Agħti l-kollektiv ta' werqa.
12. Ohroġ verb tal-ħames forma minn salib.
13. Agħti l-għerq ta' jibnu.
14. Ikteb kelma waħda għal Is-sengħa tagħhom.

(marka kull waħda = 14-il marka)

IR-RABA' TAQSIMA

(12-il marka)

Ir-Rapport

Ikteb madwar 80 kelma fuq wiehed mis-sugġetti li ġejjin. Agħti titlu lir-rapport. Jekk se tuża ismijiet ara li jkun fittizji.

1. Immaġina li int ġurnalista. Kont prezenti waqt attività fejn xi zghazagh ġew ippremjati talli marru tajjeb f'xi avveniment sportiv. Irrapporta din l-attività.

Jew

2. Maltempata mhux mistennija laqtet lill-Gzejjer Maltin. Ikteb rapport dwar din il-maltempata.

IL-HAMES TAQSIMA

(12-il marka)

L-Ittra

Ikteb madwar 80 kelma fuq wiehed minn dawn is-sugġetti. Uża l-ismijiet u l-indirizzi mogħtija.

1. Dan l-aħħar qed tinnota li t-toroq tal-belt jew raħal fejn toqgħod mhumiex jitnaddfu regolarment. Ikteb ittra lill-awtoritajiet lokali fejn tilmenta dwar dan.

Ismek: Paul / Paula Zammit

L-indirizz tiegħek: 40, Triq l-Imnara, Ħal Ferħ, FRĦ 1218.

L-indirizz tal-Kunsill Lokali: Kunsill Lokali Ħal Ferħ, Triq l-Arti, Ħal Ferħ, FRĦ 1218.

Jew

2. Għadek kif irbaħt passagġ bl-ajru għal tnejn għal destinazzjoni fl-Ewropa. Ikteb *email* lill-habib/a tiegħek biex tinfirmah/tinfirmaha dwar dan u tistiednu/tistedinha jigi/tigi miegħek. Tinsiex tuża l-format tal-ittra elettronika (skont il-kaxxa hawn taħt).

Ismek: Maria / Mario Vassallo

L-indirizz elettroniku tiegħek: abjadsilg@stud.mt

L-indirizz elettroniku tal-habib/a: attard@melit.net

Lil:

Mingħand:

Data:

Sugġett:

.....
.....
.....

IL-BORD TAL-MATRIKOLA U TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA
L-UNIVERSITÀ TA' MALTA, L-IMSIDA

LIVELL TAĊ-ĊERTIFIKAT TAL-EDUKAZZJONI SEKONDARJA

SESSJONI SETTEMBRU 2016

SUĠĠETT:	II-Malti
KARTA NUMRU:	II B
DATA:	2 ta' Settembru 2016
HIN:	mill-4:00 p.m. sas-6:05 p.m.

WIEĠEB IT-TAQSIMIET KOLLHA TAL-KARTA.
IKTEB B'MALTI TAJJEB U IDJOMATIKU.

L-EWWEL TAQSIMA

Ir-Referenza għall-Kuntest: II-Poeżija

(20 marka)

Aghżel silta **WAHDA** (A jew B).

A. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Żaghżugh ta' Dejjem* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Żaghżugh ta' Dejjem, Dun Karm Psaila

fuq wiċċek biss, ja baħar,
żaghżugh ta' dejjem, jgħaddu s-snin bil-mija,
bl-eluf u bl-għaxart elef,
u qatt ma jonqxu l-għelma tax-xjuhija;

fik il-milja tal-ħajja;
qalbek thabbat bla hedu u sidrek magħha
jofroġh u jimla, u tghoddlok
il-mewġa fuq ix-xtut it-tahbit tagħha,

u bħal wieħed li ġarrab
il-ħakma tal-imħabba, int 'l-art ħanina
thaddan u tbus u tkellem,
u l-kelma li tghidilha hi safja u bnina!

Wieġeb:

1. a) X'tissejjaħ il-figura tad-diskors li permezz tagħha l-poeta jindirizza lill-baħar? **marka**
b) X'effett johloq il-poeta meta jhaddem din il-figura? **3 marki**
2. Minn din is-silta, islet żewġ kwotazzjonijiet li bihom il-poeta juri li l-baħar huwa żaghżugh. **4 marki**
3. Ikteb dwar il-vers li qed iħaddem il-poeta f'din is-silta mill-poeżija. **4 marki**
4. a) Għal liema sentiment qieghed jirreferi l-poeta fl-aħħar strofa ta' din is-silta? **marka**
b) X'rabta tezisti bejn dan is-sentiment u ż-żgħozija tal-baħar? **3 marki**
5. a) Is-sugġett ewlieni ta' din il-poeżija huwa:
i. iż-żgħozija.
ii. ix-xjuhija.
iii. il-baħar.
iv. l-imħabba. **marka**
b) Fil-bqija tal-poeżija, Dun Karm jagħti diversi dehriet tal-baħar. Semmi tlieta minnhom. **3 marki**

JEW

B. Aqra sewwa din is-silta mill-poeżija *Niftakar* u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Niftakar, Anton Buttigieg

imb' għad ix-xampanja
li tfawwar bil-qawwa,
bir-raqhwa,
u l-kejk qisu torri bajdan,
u l-foxtrot, u t-tango, u l-waltzer,
u s-sakra u ż-żifna
tal-qraba u l-ħbieb;
u mb' għad qajla qajla
ftit ftit qabdu l-bieb,
u bqajna ġo darna
fid-dawl tal-Madonna
weħidna flimkien
jien u int
u int u jien
u jien kollni tiegħek,
u int kollok tiegħi,
bħal Eva u Adam:
qalb waħda, nifs wieħed,
int rieqda, jien rieqed,
u holma ta' hena,
ta' ferħ, ta' tgawdija,
ta' dawl u ta' dija,
ta' ġid u ta' sliem
bla tmiem!

Wieġeb:

1. X' inhi l-atmosfera li niltaqgħu magħha f' din is-silta tal-poeżija *Niftakar*, u għaliex? **4 marki**
2. a) Għal liema okkażjoni qiegħed jirreferi l-poeta fl-ewwel seba' versi ta' din is-silta tal-poeżija? **marka**
b) Islet tliet kwotazzjonijiet li jsaħħu dan. **3 marki**
3. a) Minn din is-silta, sib u ikteb eżempju ta' similitudni. **marka**
b) Fisser din is-similitudni fil-kuntest tagħha u l-effett li johloq il-poeta biha. **3 marki**
4. Ikteb dwar il-vers li qed iħaddem il-poeta. **4 marki**
5. a) Il-vers "*fid-dawl tal-Madonna*" juri li:
 - i. il-poeta u l-mara tiegħu kellhom l-għassa.
 - ii. il-poeta u l-mara tiegħu kienu jhobbu lil xulxin.
 - iii. il-poeta u l-mara tiegħu xtaqu li jkollhom it-tfal.
 - iv. il-poeta u l-mara tiegħu kienu koppja li kellhom fidi. **marka**
b) Fisser il-kuntrast li johloq Buttigieg fil-poeżija shiha. **3 marki**

IT-TIENI TAQSIMA

Ir-Referenza għall-Kuntest: II-Proża

(20 marka)

Aghżel silta **WAHDA** (A jew B).

A. Aqra sewwa din is-silta ta' proża u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Bl-Irhis, Vincent Vella

Malli Fajsal waqaf jimpala r-ramel għal ġol-karretta, is-Senegaliz li kien imissu jaħdem miegħu dakinhar daħal jiġri biha għal ġol-blokk tal-appartamenti.

5 Fajsal strah fuq il-pala u ta daqqa t'għajn madwaru. Ma kienu qed joghgbuh xejn kif kienu sejrjn l-affarijiet. F'temp ta' ġimgħa, mit-tmienja tas-soltu, il-gaj tal-ħaddiema kien tela' għal mill-anqas għoxrin. Kien hemm Kurdi, Tuneżini, Senegalizi, u xi tliet Eġizzjani bħalu: kollha kemm huma immigranti illegali, lesti jagħmlu dak kollu li jiġi għal idejhom imbasta jwarrbu bizzejjed flus biex ikollhom biex jaqsmu bejn Malta u Sqallija.

10 L-għoxrin appartament fil-blokk fejn kienu qed jaħdmu kienu waslu fl-aħħar. Kulma kien fadal kien it-tqegħid tal-madum u l-kmamar tal-banju. Bhalissa kienu għaddejjin bla nifs inaddfu l-kmamar tal-banju qabel jifirxu t-torba u jdaħħlu r-ramel u l-madum għal-lest. Malli jlestu Fajsal kien ikollu jfittex biċċa xogħol oħra.

Kien kollox ta' qsim id-dahar. Għall-anqas, kull meta kien jidhol fil-blokk, ir-raġel tal-karretta kien jaqta' xi ftit mis-sħana qalila tax-xemx sajjija. Fajsal mesah l-għaraq u r-ramel minn bejn subghajh. Kien jaħdem hafi, b'riġlejh midfunin fir-ramel abjad.

Wieġeb:

1. Minn din is-silta, ikteb erba' karatteristiċi li nsiru nafu dwar Fajsal. Ikkwota biex issahħah li tgħid. **4 marki**
2. X'tahseb li hija r-raġuni li "*F'temp ta' ġimgħa, mit-tmienja tas-soltu, il-gaj tal-ħaddiema kien tela' għal mill-anqas għoxrin*"? X'effett kellu dan fuq Fajsal? **4 marki**
3. a) Mill-aħhar paragrafu tas-silta, ikteb tliet kwotazzjonijiet li juru kemm batew il-ħaddiema. **3 marki**
b) X'impresjoni tagħtina l-aħhar sentenza ta' din is-silta?
 - i. Tal-ħtieġa għall-mistrieħ.
 - ii. Tal-logħob fir-ramel.
 - iii. Tan-nuqqas ta' protezzjoni fuq ix-xogħol.
 - iv. Li kien iħobb jidfen l-affarijiet. **marka**
4. a) Semmi żewġ fatti li nafu fuq il-blokk. **2 marki**
b) X'kuntrast insibu f'din is-silta u x'effett johloq dan il-kuntrast? **2 marki**
5. Minn dak li naqraw fil-kumpliment tan-novella nindunaw li Fajsal kellu raġun jithasseb. Għaliex? **4 marki**

JEW

B. Aqra sewwa din is-silta ta' proża u wieġeb il-mistoqsijiet dwarha:

Xtara l-Ħut fil-Baħar, Laurence Mizzi

“Hemm waqa’!”

“Min?” ħatfitu martu.

“Il-Gvern,” serrħilha rasha żewġha.

5 jtik”

“Imma mhux kulhadd l-istess, Ċikk ... Nieħdu l-Avukat Imbroll”

“Ajma ’l min semmejt! Għalhekk qabbdu jaħdem lit-tifel t’oħtok. Anqas qatt jersaq ’l hawn jekk ma tkunx ġejja xi elezzjoni.”

“Izda din id-darba mhux ħiereġ.”

10 “U mnalla għax ma kontx nivvutalu. Tgħidli x’tgħidli nqattgħu l-vot, jitla’ min jitla’ għalija ...”

“Tqattgħu? Ma tarax? Did-darba żgur li ma tqattgħux ...”

“Għala?”

15 “Għax sabni Karmnu ta’ Dolor, taf int dak is-segretarju tal-Partit tal-Bdiewa u ħajjarni biex noħroġ għar-raħal ...”

“Min? Int?! X’tagħmel? Toħroġ u toqgħod tipprietka fil-misraħ biex kulhadd jgħaddik biż-żmien? Ara, ismagħni Ton ... Għal kollox qgħadtlek: xadini, pappagalli, ponijiet, klieb ... imma għal din mhux ser noqgħod. Kelma ta’ mara.”

20 Is-Sur Tonin ra li dak ma kienx il-waqt li jipprova jipperswadi lil martu. Żekzek tnejn, ħa żewġ belgħat oħra u tela’ jimtedd. Izda meta jumejn wara reġa’ bdielha u qalilha li jkollu karozza bix-xufier, u n-nies tibda tiġi biex iqabbadhom jaħdmu u l-kappillan jibda jistiednu bl-inviti meta jkollu xi okkażjoni speċjali, kif dalwaqt kien ser ikollu meta jikxef il-koppla, u l-kazin tal-banda jagħmluh president onorarju, martu għamlet tabirruħha li dendlet il-geddum u għalqet ħalqha.

Wieġeb:

1. a) X’effett għandha l-ewwel sentenza, “*Hemm waqa’ ...!*”? **2 marki**
 b) Fuqix ma jaqblux is-Sur Tonin u Ċikka? **2 marki**
2. Islet tliet kwotazzjonijiet li juru li Ċikka m’għandhiex fiduċja fil-politiċi. **3 marki**
3. Minn dak li naqraw f’din is-silta, xi nsiru nafu dwar il-karattru ta’ Ċikka? Sahħaħ dak li tgħid billi tirreferi għas-silta (m’hemmx għalfejn jinkitbu kwotazzjonijiet diretti.) **4 marki**
4. a) Fisser id-differenza li tinnota f’Ċikka mill-bidu tas-silta sat-tmiem tagħha. **2 marki**
 b) X’impresjonijiet jagħtina n-narratur bl-aħħar sentenza ta’ din is-silta, “*għalqet ħalqha*”? **3 marki**
5. a) Din is-silta hija:
 - i. parti narrattiva u parti riflessiva.
 - ii. parti konverżazzjonali u parti narrattiva.
 - iii. parti deskrittiva u parti narrattiva.
 - iv. parti riflessiva u parti konverżazzjonali. **marka**
- b) Fil-bqija tan-novella x’holom is-Sur Tonin? **3 marki**

IT-TIELET TAQSIMA

II-Komponent Letterarju: *Bejn Haltejn* (barra *Il-Harsa ta' Rużann*)

(30 marka)

Aghżel mistoqsija WAHDA u ikteb komponent ta' madwar 200 kelma. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mix-xogħlijiet tal-antoloġija imma trid tirreferi għalihom.

1. Ikteb dwar uħud mill-elementi ewlenin li nsibu fi hrafra, u orbothom ma' dak li naqraw fil-hrafra *Ix-Xini jimxi fl-art* ta' Manwel Magri.

JEW

2. L-attitudni li jkollu bniedem tista' tinbidel minn żmien għal żmien. Ikteb dwar kif tinbidel l-attitudni ta' Rena Balzan fil-poeżija *Lill-Qamar Kwinta* u l-attitudni ta' Marjanu Vella fil-poeżija *Ġargir mal-Herza*.

IR-RABA' TAQSIMA

II-Komponent Letterarju: *Il-Harsa ta' Rużann* ta' Francis Ebejer

(30 marka)

Aghżel mistoqsija WAHDA u ikteb komponent ta' madwar 200 kelma. M'hemmx għalfejn tikkwota kelma b'kelma mir-rumanzett imma trid tirreferi għalih.

1. Ikteb dwar l-importanza li għandu l-episodju tad-diskussjoni dwar il-Buweri li seħħ fil-hanut tal-inbid ta' Wenzu, skont dak li naqraw fir-rumanzett *Il-Harsa ta' Rużann*.

JEW

2. Aghżel żewġ karattri mir-rumanzett *Il-Harsa ta' Rużann* u ikteb dwar l-importanza tagħhom fin-nisga tal-ġrajja.